

Pramene – antológia francúzskych básnikov

„*Sbohem a šáteček. Vyplň se osude!*“

V. Nezval

Pavol Gašparovič Hlbina a Ján Frátrik sú dve mená slovenskej literatúry, ktoré sú pre bežných ľudí viac-menej nepoznané. Nieкто sa s nimi stretne za svoj život viackrát a aj mu niečo „hovoria“, iný sa s nimi nestretne do konca svojho života. Vo svojej podstate sú to dve osobnosti, ktoré výrazne formovali literárne kruhy vtedajšieho sveta.

Pavol Gašparovič Hlbina bol precíznym básnikom, literárnym teoretikom, novinárom, prekladateľkom a v neposlednom rade bol aj kňazom podliehajúcim vyššej než svetskej moci. Z literárneho hľadiska bol považovaný za pilier katolíckej moderny a literárna kritika ho považovala za prvého básnika katolíckej moderny. Aj napriek tomu je asi najkontroverznejšou osobnosťou tejto básnickej skupiny. Kontroverznosť je práve v transformácii jeho osobnosti z vyznávača čistej poézie na angažovaného básnika v komunizme.

Ján Frátrik bol básnik, hudobník, prekladateľ, no asi najväčšmi bol učiteľom, ktorý ovplyvňoval mnoho študentov. Nielen svojou prácou, ale aj povzbudeniami k písaniu. Sám o sebe tvrdil, že nevedel prestať písať a poézia mu je osudom, o čom svedčí aj jeho rozsiahla pozostalosť uložená v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice. Ján Frátrik debutoval v roku 1944 básnickou zbierkou *Vám moji rodní* a až do roku 1968 mu žiadna iná zbierka nevyšla. Až po roku 1968 sa mu podarilo vydať niekoľko zbierok. Bol členom Speváckeho zboru slovenských učiteľov, čo mu umožňovalo aj napriek totalite naďalej zotrvať v kontakte s francúzskym umeleckým svetom.

Spomínam ich práve preto, že ak chceme rozprávať o antológii francúzskych básnikov, tak tieto dve mená sú kľúčovými menami. Hlbina a Frátrik, prekladatelia francúzskych autorov, sa spolu spriatelili v období druhej svetovej vojny. V tomto období Ján Frátrik prekladal mnoho francúzskych textov, neustále Hlbinovi posielal nové preklady a prostredníctvom listov ho žiadal, aby ho informoval ako sa ich vec – antológia má. Snahy vytvoriť antológiu a dať ju do tlače boli veľké. Jedna z prvých príležitostí vydať *Pramene* prišla už v roku 1946, keď Hlbina oznámil Frátrikovi, že by mala vychádzať v katolíckej edícii *Lux* v Košiciach. Tá však vydávaná nebola. Hlbina neustále naliehal na vydavateľstvo, aby antológiu vydali. To však nebolo možné. Edícia *Lux*, ktorá

mala byť vydávaná vo vydavateľstve Verbum, bola komunistami hatená až napokon v roku 1948 Komunistická strana zatvorila vydavateľstvo. Hlbina pochopil, že antológiu je potrebné odložiť a pokúsiť sa ju vydať neskôr. Medzitým však obaja básnici prekladali nové a nové básne, a tak sa rozhodli zostaviť druhý diel Prameňov. Ako člen Speváckeho zboru slovenských učiteľov mohol Frátrik pomerne často cestovať do zahraničia. Vďaka čomu sa dostal nielen do spriatelенých krajín východného bloku, ale aj do krajín západnej Európy, a to najmä do Francúzska. Vďaka častým cestám mal Ján Frátrik vo Francúzsku veľké množstvo priateľov, ktorí mu pomáhali získať materiály o autoroch, ktorých spolu s Hlbínom prekladali. Frátrik takto získal životopisy mnohých francúzskych básnikov, ktoré sú pripojené pred ich básne v antológii. Takto dokončená a prepracovaná antológia bola pripravená na vydanie. Hlbina sa teda opätovne snažil o vydanie. To mu bolo prisľúbené na rok 1959. Po prehodnotení vydavateľstva a popri Hlbínových zdravotných problémoch sa však vydanie neuskutočnilo. Vydavateľstvo argumentovalo potrebou pridať nejakých francúzskych angažovaných básnikov, ktorí by reprezentovali komunistickú stranu. Antológiu bolo potrebné opäť prepracovať. A to bolo najmä pre zdravotné problémy Hlbínu nemožné. Tak sa vydanie antológie preťahovalo až do roku 1970, keď ju napokon autori poslali na posúdenie do vydavateľstva Tatran. Tam však neobstála pred režimovou kritikou a bola vyhodnotená ako formalistická, idealistická, náboženská a bolo jej vytknuté, že obsahuje príliš málo angažovaných autorov. Z toho dôvodu antológia vydaná nebola. V roku 1974 sa vrátila do rúk Hlbínovi, jej zostavovateľovi, ktorý chorľavel až napokon v roku 1977 zomrel. Celá jeho pozostalosť bola uložená do Matice slovenskej. Keď sa Frátrik rozhodol opäť pátrať po antológii, našiel ju práve tam. Jej osud bol spečatený a príbeh sa tam aj končí. Dodnes je antológia uložená v Literárnom archíve. Dielo, starostlivo zostavené Hlbínom s prekladmi Hlbínu a Janka Frátrika, ktoré nikdy nebolo vydané, obsahuje množstvo francúzskych autorov. Niektorí sú známi pre verejnosť, iní zas neznámi. Možno sa raz dočkáme a dielo si budeme môcť prečítať. Možno naopak.